

**ORANGERIETS
HEMLIGHET**

OTTO WITT

**ORANGERIETS
HEMLIGHET**

OTTO WITT

Otto Witt

Orangeriets hemlighet

Saga

Orangeriets hemlighet

Copyright © 1916, 2018 Otto Witt och SAGA Egmont, an
imprint of Lindhardt og Ringhof A/S Copenhagen

All rights reserved

ISBN: 9788711791394

1. E-boksutgåva, 2018

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för
annat än personligt bruk får enbart ske efter
överenskommelse med Saga samt med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom
Egmont-koncernen

Kap. I.

Vad det »låg i korten».

Vinden susade med korta kraftiga ansatser genom de avlödade ek- och björkkronorna, höstnatten var mörk, kall och kuslig, utan en strimma månljus eller en antydning av återsken från solen på de tunga, jagande skyarna.

På det gamla herresätet Ekhaga, som beboddes av den åldriga grevinnan av Ekenkrona rasslade de knotiga grenarne när de av stormen böjdes mot slottsväggarna och frambrakte ett gnisslande, suckande ljud, lätt förklarligt för ett nutidsbarn som ej längre vill se poesi i något, utan få sin platta »förklaring» på allt i naturen — men ännu bibehållande sin mystiska tjusning för den gamla grevinnan.

För henne var det alltid det samma. Ända från hennes spädaste barnaår hade denna skogens klagande sång varit svanesången till dess fallande löv, dess farväl till sommaren, fyllt av vemod och saknad. En suck för vart dalande blad, tusen suckar för tusen. Samlade blevo de till en susande, monoton hymn, en skälvning inför den stundande vintern, en avskedssång ägnad sommarn, som svunnit.

För alla i hennes omgivning däremot var det endast höststormen som kom därför, att luftlagren på ett ställe blivit uppvärmda och luften således därstädes höjde sig, vilket hade till följd att kallare luft rusade till stället. Härav uppstod »storm». Det visste alla utom gamla grevinnan av Ekenkrona.

Denna afton i slutet av oktober satt gamla grevinnan i sin lilla, privata salong i östra flygeln.

Lamporna voro tända och deras ljus frambrakte den där angenäma känslan, att det är ljuvligt att vistas inomhus när det är svårt väder ute.

Hon var sysselsatt med att lägga patience.

Där hon satt, var den gamla damen en bild av lugnet och friden. Det silvergråa håret inramade ett ytterst sympatiskt ansikte, vars drag mer än tydligt visade, att bärarinnan i sina yngre dagar varit en skönhet av rang. De milda, bruna ögonen sågo ned på korten med en stilla, förnöjd blick och händernas rörelser, då de lade ut korten, voro behärskade och lugna.

Plötsligt avbröts den harmoniska stillheten.

Dörren öppnades med fart och över dess tröskel störtade en leende ung flicka in i rummet.

Hon fortsatte ända fram till den gamlas stol.

— Farmor, lilla rara farmor, utropade Lilja av Ekenkrona, sitter du här alldeles ensam — och sådan kuslig kväll som denna.

Den gamla såg upp och lät korten i handen sjunka.

— Det här är gamla vänner, sade hon, och kvällen är inte alls så kuslig. Träden där ute klaga visserligen, som alltid om hösten, men de lida ej. Deras själar stå kvar — stammar och grenar. Bladen äro blott klädedräkten, som lägges av.

— Så där konstigt säger du alltid, farmor.

— Är det så underligt, tycker du?

— Javisst — så olikt allt, vad man annars hör. Men, farmor, du ser visst mycket underbart och hör och vet en massa, som inte andra känna till. Du är en sådan där gammal, rar önskefarmor, som alla önska att de ägde, men ingen har — ingen utom jag förstås? —

Den gamla betraktade småleende sondottern.

Där hon stod, den unga flickan, var hon skön som en tavla och släktttycket mellan de två, av en hel generation skilda, var rent av påfallande.

Lilja av Ekenkrona var, med sina tjugo år en fullständig skönhet med yppigt, kastanjebrunt hår, gråa ögon och frisk, ehuru något blek hy och den raka, nobelt skurna näsan gav ansiktet något av den grekiska, rena profilen.

Den unga flickan satte sig.

— Vad lägger du för en tråkig patience, farmor?

— Varför menar du, att den behöver vara tråkig?

— Å — den har intet liv — precis som skogen därute just nu. Nej, tacka vet jag, när man kan trolla fram hela människoöden ur korten, när deras ställningar i förhållande till varandra tala som ord och handlingar — spå mig litet farmor — i stället för den där ledsamma paciencen.

— Så du säger, barn, svarade den gamla.

Så antogo hennes ögon ett drömmande uttryck — liksom sågo de långt ut i fjärran — allt längre och längre bort gick blicken och Lilja betraktade farmodern med undran och förvåning. Det var tydligt, att gamla grevinnans sinne strängt upptogs av något, som icke tillhörde nuet — helt säkert rullades just nu en flik av den slöja, som dolde förgångna dagar, upp för hennes inre syn —

Och därutanför rasslade de stormpiskade grenarne mot slottsväggen, slag i slag med endast korta uppehåll.

Det var en äkta, nordisk, tröstlös oktober natt.

— Vad tänker du på, lilla farmor? Något, som hände för mycket, mycket länge sedan?

Den gamlas blick gled åter in i nutiden — den övergick från perfektum till presens.

Hon såg ömt på barnbarnet, lutade sig tillbaka i den höga karmstolen och sade:

— Ja, barn. Något som dina ord väckte ur den mörka glömskan. Ja — det måtte ha varit en sådan här svart natt

som det tilldrog sig — redan innan jag var född.

— Mina ord?

— Ja, det du nämnde om att spå dig. De orden väckte ett gammalt, gammalt minne till liv. Tänk, så underbart detta med minne och glömska! Den händelse, som jag nu så tydligt erinrar mig, har jag vetat om som barn. Men allt möjligt annat har liksom stått i vägen och skymt för det gamla minnet. Ibland, då något inträffat, som rört vid strängarna, har en ton klingat genom min själ — minnet har vaknat, för att likasom zittertonen, lika hastigt som den, blekna hän och dö — förintas. Men för dig, mitt barn, har jag visst aldrig talat om det —

— Jag vet icke, farmor. Du har talat om så mycket underligt och besynnerligt.

— Ja — men icke detta!

Den gamla såg sig eftertänksamt omkring.

— Nej, sade hon om igen, icke detta. Eller, har du sett jättepenséen, Lilja?

— Jättepenséen? Nej, och aldrig har jag heller hört ett ord om någon sådan.

Grevinnan betraktade noga den unga flickan.

— Du ser så underligt på mig, farmor.

— Ja, Lilja, underligt — jag tänker, mitt barn. Vet du, det där minnet jag nyss berörde — vet du, varför jag har kunnat så totalt glömma det?

— Nej.

— Jo, därför, att jag *föresatte mig* att glömma.

Och det lyckades. Endast då och då dök minnet om den gamla spådomen upp. Senaste gången — för tjuogoett år sedan — då din far gifte sig med din mor. Och nu, när du bad mig spå dig, störtar sig det egendomliga åter över mig.

— Men farmor! En gammal spådom och en jättepensé! Du gör mig nyfiken. Och varför behövde du föresätta dig att glömma den där saken?

— Jo, det skall jag säga dig, Lilja. Jag *ville* sglömma, ty det är ej gott att bära på en tung sak. Och jag bör kanske ej heller tala om den för dig. Din far känner den icke, ehuru han är i min ende son. Jag borde kanske icke ha tegat — men jag visste ju hans oryggliga beslut att gifta sig med din mor. Det hade intet hjälpt.

— Farmor!

Den unga flickan såg bestört på den gaxmla grevinnan.

Det låg ångest i hennes utrop och hon fortsatte:

— Menar du, att pappa hälst icke borde gift sig med mamma?

— Ja, Lilja.

— Och varför?

— Därför, att de två — ja, du vet det nog själv.

Lilja förstod så allt för väl, vad farmodern menade. Hela trakten kände till, hur olyckligt äktenskapet mellan greve Hugo av Ekenkrona och hans maka varit, det äktenskap, som för några år sedan upplöstes genom den då endast sexton åriga Liljas excentriska moders död. Men flickan förvånades över att farmodern berörde detta — det hade ej hänt förut ens med ett till hälften uttalat ord.

— Och du menar, att pappa skulle blivit lyckligare med en annan kvinna?

— Nej.

— Skulle han, då ej alls, hava gift sig?

Den gamla ville svara — men plötsligt drog det liksom ett moln över hennes drag. Det föreföll som kämpade hon för att nå fram till en eller annan klarhet —

Slutligen stammade hon:

— Det — det — har jag aldrig — tänkt på. Den spådomen är ju *döden* försläkten av Elpakrona. *Döden* —

Lilja smög sig närmare farmodern.

Den gamla såg så underlig ut och hennes ögon hade vidgats; pupillerna stodo mörka och djupa, speglade

lampans ljus i deras hemlighetsfulla inre.

Och där ute tjöt orkanen värre än förr — hemskt och olycksbådande.

— Själv — själv kan jag dö när som hälst —

— Nej, nej, farmor —

— Jo, mitts barn. Jag står invid den gräns, somåldern sätter — Jag säger: Själv kan jag dö när som hälst. Och jag frågar mig — har jag rätt att gå ut ur livet utan att hava lämnat någon spådomen i arv?

Hon teg.

Lilja såg, hur tankarne kommo och gingo — den gamlas ögon talade ett tydligt språk.

— Eller, fortsatte farmodern, jag kan också fråga mig om jag har rätt att tala om den för dig, som har hela livet framför dig —

Flickan, som till varje pris ville avleda den gamlas tunga tankar fick nu plötsligt en idé.

— Jag vet, farmor, sade hon. Lägg färdig din patience! Går den ut så berättar du mig spådomen, går den icke, så talar du icke om den. Det måtte väl vara ärligt spel eller hur?

— Nej — barn —

— Men du är ju i valet och kvalet — Du vet inte själv, hur du skall göra — giv korten liv och låt oss se, vad som ligger fördolt hos dem!

På detta sätt kom det sig att gamla grevinnan tillsist gav efter för sondotterns förslag och fortsatte sin avbrutna patience.

Lilja, som var mycket nyfiken och intet hällre önskade än att få lära känna spådomen, följde intresserad varje skifting i läggningen.

Men paciencen tycktes ej alls gå ut.

Allt hängde på en kung.

Hjärter kung.

Där lågo redan de tre andra som bildade avslutning på var sin färg. Men den fjärde dröjde.

— Så egendomligt, sade den gamla, tre kungar. Det är som representerade de de tre generationerna av Ekenkrona — alla tre som spådomen rör sig om: min gamle svärfar, din farfarsfar — han är spaderkungen: min man, din farfar han är klöverkung; och min son, din far, han representeras av ruter kung — men jag begriper rakt inte — allt stämmer — hjärter kung måste helt enkelt vara försvunnen —

— Kanske du tappat kortet?

Och Lilja böjde sig ned.

— Här — här ligger det sannerligen farmor.

Och hon lade den förlorade kungen på bordet.

Skrattande tillade hon:

— Det tycks vara jag, som drager den fjärde generationens manliga element till Ekhaga slott — —

Den gamla bleknade märkbart, stack in det felande kortet i talongen och fortsatte paciensen vilken inom några ögonblick lyckligt och väl »gick ut».

— Gott, sade hon, det tycks nästan se ut, som om jag *bör* tala om spådomen för dig, min flicka.

Hon lutade sig tillbaka i den bekväma stolen och vände sitt ansikte mot den unga flickan.

— Lilja, sade hon, vill du hämta det där gamla schatullet.

Hon pekade mot ett mörkt hörn av rummet.

Den unga damen reste sig ögonblickligen och hämtade det rätt tunga, med pärlemor rikt inlagda schatullet och placerade det på bordet framför farmodern.

Den gamla grevinnan tryckte på en fördold fjäder och locket sprang upp.

Inne i kistan syntes en hel mängd gulnade papper och farmodern sökte igenom varje särskilt dokument.

Till sist fann hon, ganska långt nere, i närheten av botten, en bok, ombunden med ett fordom rött, nu urblekt

sidenband.

Hon löste på bandet och slog upp boken.

Den utgjordes av tvenne blad av tjockt, grått papper —
det var allt.

Men mellan dessa tvenne gråpappersblad låg en pressad
blomma, underbart väl bibehållen.

Och i det hon med fingret pekade på denna pressade
blomma, sade den gamla grevinnan:

— *Lilja, har du i ditt liv någonsin sett något dylikt?*

Kap. II.

En pressad blommas hemlighet.

Med ögon vidgade av förundran och häpnad stirrade den unga flickan på blomman mellan bokens gråa blad.

— Nej, svarade hon, icke ens i mina drömmar.

Den pressade blomman *var* även ett underverk.

Det var en pensé, men en sådan, passande för en jättes friarebukett, för en gigants knapphål.

Den stora penséen fyllde hela sidan av boken, och boken var så stor som ett skrivpappersark. Det var en väldig kalk, av samma omfång som ett rabarberblad, alldeles överväldigande.

Djupt violetta sträckte sig de stora översta krohbladen uppåt, och den gula fläcken i mitten hade, även den, bibehållit sin färg oförändrad trots tiden.

— En exotisk blomma? frågade Lilja. Från Indien eller Australien?

— Nej, *den har vuxit här på Ekhaga i ora ngenriet i södra backen.*

— Omöjligt, farmor.

— Nej, mitt barn. Det är sant. Och penséen blommade, så säger sägnen, vid sidan av rosor av ett kålhuvuds storlek, jasminer så stora som krassens bjärta blommor och reseda av stockrosens höjd. I orangeriet förekommo äpplen lika stora som en fullvuxen mans huvud och vindruvor som ej gåvo vanliga hönsägg efter i omfång.

— Farmor, farmor — du berättar ju sagor!

— Nej, Lilja — här ser du ju beviset — du ser ju jättepenséen. Och se här, den halvt utplånade skriften under den — det har din farfarsfar själv skrivit: » *Vuxen på Ekhaga*»— årtalet är utplånat — men det är säkert ett hundra år sedan — säkert ett hundra år, min flicka. — Och när nu penséen finns, varför skulle ej det andra kunna stå i relation till dess storlek. Är en druva, stor som ett hönsägg, mera otrolig än en pensé som denna?

— Neej —

— Ja, där ser du. Corpus delicti talar.

— Ja, jag får väl vara allvarsam och tro då, farmor lilla. Och den här penséen — den hör då till spådomen?

— Ja.

— Och på vilket sätt?

— Din farfarsfar, Lilja, var en stor blomsterälskare. Det var han, som anlade orangeriet i södra backen mellan ekarna, där solen faller på, och där vårens alla blommor först spira fram här på godset. Byggnaden är ju stor efter vår tids förhållanden — för dåtidens var den väldig.

— När anlade han den?

— Han levde mellan 1790 och 1835. Han blev endast fyratiofem år gammal. Han lär ha anlagt orangeriet år 1815 som tjugofem års man — det är således nu över ett hundra år sedan dess. Georg av Ekenkrona gifte sig år 1829 och år 1830 föddes din farfar, min salig man, Emanuel av Ekenkrona. När jag så tillägger, att min son Hugo, din far, föddes år 1870 och du år 1895, så har du hela stamtavlan, så långt vi behöva den, vad spådomen beträffar. Alla av Ekenkrona hava haft ett långt liv, och greve Georg, orangeriets skapare, skulle nog, även han levt längre, om ej den olycka, som står i samband med spådomen, inträffat och förkortat hans liv i förtid.

— Verkligen — var det en följd av den?

— Onekligen — hör nu på, mitt barn. Greve Georg var oerhört stolt över sitt sällsynta orangeri. Det hölls omsorgsfullt stängt, och ingen utom han själv fick beträda det. Icke ens trädgårdsmästarna. Allt arbete med detsamma uträttade greve Georg egenhändigt, och då och då bar han en sällsynt vacker, oerhört stor blomma upp till slottet till sin grevinna; då och då en jättefrukt av sällspord arom och välsmak. Deras äktenskap var rikt och lyckligt. Och då sonen Emanuel, min blivande man och din farfar, föddes år 1830, stod greve Georg av Ekenkrona och hans maka på höjden av lycka och sällhet. Fem år senare, år 1835, hände det sig, att en långväga vandrare, en kvinna med ett barn på armen, kom hit till slottet. Det lär ha varit en natt som denna, en mörk och kulen sensommarnatt, då vinden pep, och det gnisslade i grenarna som nu —

Den gamla gjorde en paus och lyssnade.

Därute brakade stormen som förr — och Lilja ryste — —

— Ja, en sådan natt var det. Greve Georg hade gått ned till sitt orangeri —

— Mitt i natten? Så underligt!

— Ja, det var så. Orsaken var, att hans maka, som väntade en syster till den nu femårige Hugo, och därför hade allsköns plötsliga infall, överfallits av en allt förtärande lust efter ett eller annat extraordinärt. Greve Georg kom då att tänka på, att det nere i växthuset just då mognade en sådan där underbar vinranka — och då han ej tillät någon annan att beträda drivhuset, ilade han själv dit ned. Det fanns blott en enda mogen druvklase därinne. Vid lyktans sken bröt han klasen och återvände. Alldeles utanför drivhusets port såg han då, igenom mörkret, ett blekt, tårt ansikte. Det var den där vandrerskan, och på armen bar hon sitt lilla barn. Hur de kommit in var och blev en gåta. Hur de sedan försvunno ett lika olöst mysterium.

Där stod emellertid kvinnan framför honom med sitt utslagna, svarta hår och hungriga, tiggande ögon. — Giv mig frakterna, bad hon. Men greve Georg nekade. — Gläd mitt barn, bad hon ånyo, giv det av ditt överflöd. — Du kan följa med upp till slottet, sade han. Jag skall giva tjänstfolket order, så att du och ditt barn få mat.

— Men det var ju vänligt, insköt Lilja.

— Kanske. Å ja, det var det nog. Men den främmande kvinnan tyckte ej så. Greve Georg kände, hur hennes gnistrande kolögon brände emot honom genom natten. — Dåre, sade kvinnan, dåre! Du vet ej, till vilken du talar. Giv barnet de vackra frukterna! Jag står här för att avvärja en olycka från ditt huvud — dessa frukter äro priset. Giv den åt mitt barn. — Nej, svarade greve Georg. — Så får då olyckan komma över dig och hela din släkt. *Jag är moder natur — mitt barn är mänskligheten.* Du har tagit från mig för ditt odlingshus den hemlighet, som borde vara mänsklighetens. Bakom drivhusets glas har du gömt den. Giv mänskligheten dina rön och den kunskap, som ej är lovligt att endast en enda människa äger — *det* bad jag dig om. Du sade nej — må så olyckan komma över dig och de dina i många led. Jag vet, vart du bär dina dignande frukter. Till din maka, som trånar efter deras sötma. Till ett lyckligt äktenskap förhjälpa de dig — de frukter, du stal från mitt barn genom att hemlighålla, vilka av mina krafter du använder i din tjänst. Ett lyckligt äktenskap!! Ha, ha, ha. Jag skall återtaga de medel du rövat från mig till dina odlingar. Och *sedan*, sedan Georg av Ekenkrona, skall ej lyckan blomstra i något av släktens blivande äktenskap, innan orangeriets krafter återupptäckts och öppet givits världen. Hon pekade in i växthuset, där en mörkviolett pensé syntes genom rutan. — Se, sade hon, den äktenskapliga lyckan skall ej gästa av Ekenkronas släkt, innan sådana blommor prunka ånyo inom drivhusets

väggar — och det med öppet visir — bekant för mänskligheten. — Greve Georg störtade fram — han ville erbjuda barnet — mänskligheten — klasen. Men han famlade och mötte endast luften — kvinnan och barnet voro spårlöst försvunna. Ett lätt hånskratt tyckte han sig höra — men det kunde också komma av grenarna, som gnedo mot glasväggen därborta på växthuset. Han skyndade upp till slottet, räckte sin maka druvorna och berättade henne om mötet. Hela slottet väcktes. Det blev skallgång runt hela egendomen — kvinnan och barnet voro försvunna. Och det besynnerligaste av allt: Herkules, den ytterst påpasslige gårdvaren, hade ej genom en gläfsning tillkännagivit, att han märkt främlingar på tomten.

— Det var egendomligt.

— Ja —

— Och sedan, farmor?

— Efter några dagar var allt glömt. En dag, en vecka senare, uppehöll sig greve Georg ånyo i växthuset.

— Dag eller natt?

— Mitt på dagen.

— Nå, vad hände?

— Det var *då* det rysliga inträffade.

— Vilket?

— Greve Georgs död.

— Hur tillgick då den?

— Ja, *det* vet ingen. Greve Georg befann sig i drivhuset. Luften var kvav och ett lätt åskväder drog över trakten. En blixtned slog ned, uppe i skogen, säkert en halv mil härifrån, på toppen av berget där borta — Sylberget. Där uppe växte då frodig barrskog — blixten slog ned i en av de högsta furorna däruppe — den fattade eld och den skogsbrand uppstod, som skövlade hela Sylberget. Folket på godset skyndade till stället för att släcka — man sökte greven för att meddela honom det inträffade. Trädgårdsmästaren

tittade diskret in genom orangeriets fönster. Men intet syntes av greve Georg. Han vistades antagligen i ett inre rum. Skogsbranden släcktes. Folket återvände, men ingen greve Georg syntes till. Grevinnan var frånvarande på en resa. Natten gick. Nästa morgon kom, och greven visade sig icke. Då slog man allarm, och orangeriets dörr sprängdes. Utsträckt på golvet fann man greve Georgs lik

—

Lilja ryste.

— Och sedan började olyckorna —

— Men vem hade dödat honom?

— Ingen vet.

— Undersökte man det icke?

— Hela landet sattes i rörelse. Men hur skulle man förklara det: *växthusets dörr var stängd inifrån, och dess nyckel satt i låset*. Och man kunde ej på annat sätt än genom dörren komma in i orangeriet.

— Han dog kanske av slag?

— Av slag — ja, det är säkert. Av så kraftiga slag, att *blåmärken* funnos överallt på hans kropp. Nej, Lilja lilla, här ligger en eller annan stor hemlighet under. Men man kom till det slutliga antagandet, att någon illasinnad person, som uppehållit sig i närheten, passat på tillfället, då alla rusade upp till den en halv mil längre bort av åskan förorsakade skogselden på Sylberget och dödat greve Georg. Och sedan började olyckorna. Greve Georgs maka dog, innan många år gått, av sorg och grämelse. Och sedan äktenskapen — mitt med Emanuel — det har du nog hört talas om, ehuru du var endast fem år då han dog — det var i högsta grad olyckligt — och så din fars och din mors — ja — mitt barn *spådomen har sannerligen slagit in till punkt och pricka*.

Lilja hade blivit alldeles vit.

— *Men farmor!*

— Vad?

— Då — då — då har ju också *jag* denna ohyggliga spådom hängande över mitt huvud. Om jag gifter mig, så *måste* jag ju bli olycklig.

— Ack, så dum jag varit, som berättat dig om spådomen, Lilja min — lilla barn —

— Jag — jag — jag har sådan respekt just för spådomar, farmor.

— Ja — detta var då tråkigt, mitt hjärtegryn — men du *behöver* ej att bli olycklig det *finns* ju ett sätt att bryta udden av spådomen —

— O, nej, absolut icke, farmor.

— Jo, jo.

— Och det skulle vara?

— *Att finna orangeriets hemlighet.*

— Ja, men *det* är ju omöjligt!

— Varför det?

— Hundra år sedan!

— Jag vet hemligheter, som klarats upp fast *tusen* år gått, Lilja.

— Ja, men inte som denna — inte så svåra — alldeles inte.

Och flickans vackra gråa ögon med den nu något mörkare irisringen gledo hän till gråpappersbladen, där den underbara, jättelika penséen prunkade i sina väl bibehållna färgnyanser, detta florans vidunder, detta faktum, som ej *kunde* jävas. Den jättestora, underbart vackra penséen vederlade alla invändningar — det *hade* verkligen i Ekhagas orangeri en gång i tiderna odlats en blomma av denna fabelaktiga storlek och prakt. Men jorden ägde ännu samma krafter som för hundra år sedan — konsten vore blott att *finna* dem. »Blott» — ja, det var nog inte så »blott» detta. Snarare motsatsen.

Plötsligt sken hon upp.